
Mededelingenblad van het Sint Jozefkoor

Jaargang 13, nummer 2

april 2003

redactie:
Maartje Kater
Silvère van Lieshout

MIN of MEER ?

We leven hier in het westen in een maatschappij die sterk op consumptie is gericht. Een welvaarts-maatschappij waar overvloed is aan eten, gebruiksvoorwerpen, kleding, speelgoed en ontspanningsmogelijkheden. Het is allemaal onmiddellijk verkrijgbaar. Daardoor vindt er op allerlei terreinen een zekere verwenning plaats.

Door het overaanbod van consumptie-artikelen, ze liggen voor het grijpen, is het nu moeilijker dan ooit om je te beperken in het gebruik ervan. Het begrip "meer" (vermeerderen) staat in veel sectoren van onze maatschappij centraal. Het is een mentaliteit, een leefsfeer, waarin wij worden meegenomen. Er heerst een soort vanzelfsprekende opvatting, dat je pas iemand bent, wanneer je veel spullen hebt. De reclameboodschappen zinspelen daar nadrukkelijk op.

Wij allen staan onder druk van al dit consumptieve geweld. En daarmee staan ook een aantal primaire menselijke waarden onder druk. Met name het respect voor het unieke van iedere mens komt soms in het gedrang. De mens, die eigen keuzes kan maken zonder bedreiging van buitenaf, of om door de omgeving als een zonderling verklaard te worden.

Verwenning maakt mensen kwetsbaar. Overdaad schaadt! Het doet mensen losraken van zichzelf. Daarom is het van belang de positieve kanten van een leven, waarin je jezelf bewust dingen kunt ontzeggen, te

overwegen. Soberheid als leefstijl kan de verwenningscultuur doorbreken. Immers “genoeg is genoeg!”

Velen krijgen bij het woord “sober” een eng gevoel. Ze denken daarbij aan een leven zonder kleur of smaak; een leven waarin je je geen luxe meer mag permitteren. Velen gaan voor dit woord op de vlucht en men vindt het niet meer passen in deze tijd. Want waarom zou je niet genieten van alle dingen die de welvaart biedt? Waarom zou je het leven niet feestelijk maken als het erin zit? Genieten, is de slogan, want het leven is zo kort.

Maar als we spreken over een sobere levensstijl, dan is daar het woord “genieten” niet uit verdwenen. Dat leven hoeft niet eng, gierig of armetierig te zijn. Wel is het een leven waarin mensen bewust kiezen. Zich bewust zijn van “hoe zich te verhouden ten aanzien van de hen omringende wereld”. Soms anders kiezen dan wat volgens de trends de richting zou moeten zijn.

Niet voor het aanbod van het materiële - “consuminderen” is hier de slogan - maar voor de mens en solidariteit. Zo gekozen, ontstaat er een levensstijl die je doet uit overwegingen van algemeen welzijn. Het welzijn van jezelf en dat van anderen. Je levert een bijdrage aan de kwaliteit van het menselijk bestaan.

Iedere mens en samenleving heeft het nodig daar van tijd tot tijd uitdrukkelijk bij stil te staan. De vastentijd is daarvoor, binnen ons katholieke geloof, de periode bij uitstek.

Hopelijk hebt U daar de afgelopen weken ook iets van mogen ervaren, zodat we met een oprecht gevoel een Zalig Pasen, hetgeen ik U van harte wens, kunnen vieren.

Theo Bastiaans,
voorzitter

Pasen: het gaat om onze verlossing

Met Pasen vieren we onze verlossing. Voor veel mensen lijkt dat geen concreet thema. Wie zit er tegenwoordig te wachten op "verlossing"? Als het leven goed gaat, is het goed en het lijkt alsof we verder niet veel meer nodig hebben, op wat materiële verlangens na...

Verlossing is echter niet iets dat ver van ons af is. Verlossing is het diepste verlangen van ons hart. Of de blijde boodschap van het evangelie me aanspreekt, hangt er van af of ik in de bijbel een antwoord vind op mijn verlangen en noden en of mijn verlangen naar verlossing en vrijheid, naar een geslaagd leven aangeraakt wordt.

Vaak vragen mensen me of ik verlossing ervaar. En die vraag heeft er mee te maken dat de verlossing door Jezus onze wereld niet veel veranderd lijkt te hebben. De oorlogen zijn er niet minder om geworden, soms lijkt het of de mensen slechter zijn dan vroeger...

Ondanks dat blijven mensen zoeken. Psychologische hulp is voor velen niets vreemds meer, en Oosterse religies lijken technieken aan te reiken die een hulp lijken te bieden om gelukkiger en meer tevreden te leven. Het christendom lijkt geen weg meer te zijn om verlossing te ervaren.

Ondanks dat vieren wij in de Goede Week en met Pasen onze verlossing. Jezus stierf voor ons uit liefde aan het kruis en hij verrijst uit de dood om de grootste angst die er voor ons is: het sterven, te overwinnen.

Diepste fundament van verlossing is voor ons de liefde. Jezus stierf uit liefde voor ons, Hij stierf om ons het leven te geven. Daarmee heeft hij onze een voorbeeld gegeven. Dat voorbeeld van de liefde is ons door veel christenen in de geschiedenis voorgeleefd. En zo hebben er veel christenen toch iets waargemaakt van Jezus' verlossing, tegen al het duistere als bijvoorbeeld oorlogen en onrechtvaardigheid in. Ik denk aan Moeder Teresa van Calcutta, die met ontelbaar veel zusters over heel de wereld heel erg veel goed heeft gedaan aan lijdende mensen.

We vieren in onze St. Jozefkerk de verlossing die Jezus ons heeft gebracht. Dat stemt dankbaar, dat geeft hoop, ook wanneer de noden van de tijd ons zouden uitnodigen om somber te kijken. De liturgie leert ons dan: blij hopen, het goede zal overwinnen, als we er in geloven en er zelf aan werken, ook in onze omgeving. Mogen we dat binnen en buiten de kerk waar blijven maken.

Ik wens iedereen een Zalig en optimistisch Pasen en dank jullie voor de extra inzet.

Pastoor Ard Smulders.

Redactie wisseling

Zoals jullie wellicht al weten, is er sinds de jaarvergadering van 8 maart jongstleden een nieuwe redactie voor het mededelingblad. Na een periode van ruim 12 jaar heeft Wim van Hugten besloten om zijn taak over te dragen.

Namens het gehele koor willen wij Wim van Hugten hartelijk bedanken voor zijn jarenlange inzet!

Als nieuwe redactie hebben wij gekozen voor een andere aanpak bij het samenstellen van dit blaadje. Hiervoor is het het eenvoudigst als alle stukjes digitaal ingeleverd worden. Dit inleveren kan gebeuren door het afgeven van een diskette of door het emailen van de bestanden. Hiervoor hebben wij een speciaal email-adres in het leven geroepen:

sintjozefkoor@hotmail.com

Wij vertrouwen erop dat iedereen zoveel mogelijk gebruik maakt van deze mogelijkheid.

De redactie

Rooster

zo 20 april Hoogfeest van Pasen
9.00 uur repetitie
9.30 uur Missa L'Homme Armé
all. Pascha + seq. Victimae

za 26 april Repetitie
zo 27 april 2e zondag van Pasen
Vidi aquam
all. Post + comm. Mitte
Vaste gezangen van de 1e mis

za 3 mei Repetitie
zo 4 mei 3e zondag van Pasen
all. Oportebat + Maria motet

za 10 mei Repetitie
zo 11 mei 4e zondag van Pasen
all. Ego sum + Maria motet dames

za 17 mei Repetitie
zo 18 mei 5^e zondag van Pasen
all. Christus + Maria motet
Vidi aquam

za 24 mei Repetitie
zo 25 mei 6^e zondag van Pasen
all. Exivi + Maria motet

28 mei t/m 31 mei Brugge

zo 1 juni 7^e zondag van Pasen
all. Non

za 7 juni Repetitie
zo 8 juni Hoogfeest van Pinksteren
Vidi aquam
all. Veni
seq. Veni

Onze jarigen

Onze jarigen in april en mei zijn:

9 april	Jan de Bruijn
17 april	Maud Brugmans
28 april	Mijke Bastiaans
16 mei	Regina Bastiaans
25 mei	Stan Gruijters
28 mei	Gerard Akkermans

Bestuur, dirigenten en leden feliciteren u van harte en wensen u een fijne verjaardag toe.

De Gregoriaanse muziek

C) Melismen of versieringen.

In het eerste artikel van deze serie, in de paragraaf over het "Karakter van het Gregoriaans", stel ik de vraag of er een mogelijk verband bestaat tussen tekst en toonsoort. Helene Nolthenius zal zeggen: "als het aan de Grieken ligt wel, want die kenden aan de kerktonen vergelijkbare antieke "harmoniai", verschillende ethische waarden toe (zie Plato).

Inderdaad Plato voert in zijn boek "Constitutie Politeia" (prachtig vertaald door Gerard Koolschijn), dat handelt over de inrichting van de ideale staat, in het hoofdstuk "De ideale politieke constitutie" een discussie op tussen Socrates en een aantal vrienden: "En de muziek moet natuurlijk in alle opzichten overeenstemmen met de inhoud van de tekst. Inderdaad". En iets verderop: "Het is dus duidelijk dat de muziek wat maat en toonsoort betreft aangepast zal moeten zijn aan het levensritme en de stijl van evenwichtige, wilskrachtige mensen. Nu heb jij verstand van muziek. Jij zult dus wel kunnen zeggen welke maten en toonsoorten daarvoor in aanmerking komen. Dat zou ik niet weten. Ik ken de verschillende maten natuurlijk wel, maar in hoeverre die corresponderen met een bepaalde levensinstelling, dat zou ik echt niet kunnen zeggen. Daarvoor zullen wij dan moeten afgaan op de resultaten van de recente onderzoekingen op dit gebied. Het zou te ver voeren om dat allemaal zelf na te gaan. Iets anders,

wat je in elk geval wel kunt zeggen, is dat **esthetische** waarde in zekere zin verband houdt met maat en een kwestie is van bepaalde verhoudingen. Inderdaad. Nu is de juiste maat een gevolg van de juiste stijl, waarbij hij zich aansluit, als het inderdaad waar is wat we zojuist zeiden, dat de muziek zich richt naar de tekst en niet de tekst naar de muziek".

"Het ging de Grieken vooral om de **uitwerking** van die toonreeksen (op de levensstijl), terwijl de Middeleeuwers meer keken naar de **uitdrukking** (emotie)", schrijft Helene Nolthenius. Iets wat wij ook doen. Majeur vinden wij vrolijk en mineur droevig. Bij de Introïtusteksten en toonsoorten is er soms iets van een stemmingsverschil te bespeuren. Aannemelijk omdat de Introïtus een intrede gezang is. Grote mysteries zoals de Geboorte in de Kerstnacht en de Opstanding op Paasmorgen maar ook Epifanie als symbool voor het openbaar worden van Jesus als Messias, worden plagaal weergegeven. Maar in de rest van de liturgische gezangen is dit veel minder zichtbaar. Het heeft ook niet zoveel zin om dit soort verbanden te willen leggen. Eerder zagen wij dat de Middeleeuwers ook maar wat aan gerommeld hebben om hun theorie over de modi sluitend te krijgen.

Het is zinvoller om te kijken naar de melodieën zelf. Die kunnen variëren van syllabisch (op elke lettergreep één noot) via neumatisch (meerdere tonen op een lettergreep) naar zeer rijk versierde **melismatische** notengroepen. Voor de laatste groep, de versieringsmelismen van bijvoorbeeld Tractus, Graduale en Alleluia's, geldt dat de tekst even op de achtergrond geschoven wordt. Hier haalt de componist puur muzikaal uit, absolute muziek, en de zanger mag dat daar ook doen. Hier is plaats voor het vrijlaten van de emotie in de daar voorkomende figuraties er variaties ook ritmische, getuige de oude handschriften. **Melismen** zijn dus tekstloze notenreeksen waar geen verband meer is tussen tekst en toon. Die melismen komen vooral voor op onbetoonde slotlettergrepen. Dat is zo'n typisch joodse gewoonte Wij westerlingen zouden bij voorkeur de accent lettergreep gebruiken voor het maken van een versiering of melisme: Leve Fe.....yenoord, of De herdertjes lagen bij na.....chte.

De bouw van Gregoriaanse muziek

Introïtus, Offerande en Communio hebben nauwelijks melismen. Zij behoren tot de neumatische of beperkt neumatische gezangen. Niet verwonderlijk overigens. Het is, oneerbiedig gezegd, marsmuziek, zegt

Helene Nolthenius ergens. Oorspronkelijk in de liturgieviering lopend gezongen bij respectievelijk de intree-, de offer- en de communieprocessie. In onze liturgieviering is alleen de lopen(gezongen intreeprocessie nog overgebleven.

Het weinig hebben van melismen wil niet zeggen dat je in die gezangen geen emoties kwijt kunt. Kijk maar eens naar de prachtige Hemelvaartintroïtus "Vir Galilaéi"

Intr.
7.

I-ri Ga- li-læ- i, * quid admi-
rà- mi- ni aspi- ci- èntes in cæ- lum?
alle- lû- ia : quemádmodum vidistis
é- um ascendéntem in cæ- lum, i- ta vé- ni- et, allelû- ia,
alle- lû- ia, alle- lû- ia. Ps. Omnes géntes pláudi- te má-
nibus : * ju- bi- láte Dé- o in vóce exsulta- ti- ó- nis. Gló-
ri- a Pátri. E u o u a e.

Act. I, 11. Mannen van Galilea, wat staat gij vol bewondering naar den hemel te zien? alleluja; evenals gij Hem ten hemel hebt zien opstijgen, zoo zal Hij ook wederkomen, alleluja, alleluja, alleluja. *Ps. 46, 2.* Alle volkeren, klapt in de handen, * juicht voor God met vreugdekreten. Eer aan den Vader.

De bouw van Gregoriaanse muziek vervolg:

Analyse Introïtus "Viri Galilaéi":

Om het staren naar de hemel van de mannen van Galilea muzikaal te verwoorden begint de melodie op de grondtoon om bij Galilaéi en in caelum (hemel) op of in de buurt van de dominant te eindigen. Maar bij de tekst "zó zal Hij terugkeren" (ita véniet) loopt de melodie terug naar de grondtoon. Om maar te zwijgen over de drie alleluia's die daar achteraan komen en waar de melodie haar hoogste toon (f) bereikt. Hier klinkt

vreugde door als een bevestiging van de laatste woorden uit het Lucasevangelie: "Dat de apostelen van grote vreugde werden vervuld", schrijft Helene Nolthenius ergens in haar boek "Muziek tussen hemel en aarde". Ook voor het vers: Omnes gentes pláudite mánibus (alle volkeren klapt in de handen) en Jubiláte Deo in voce exsultatiónis (juicht tot God met uitbundige stem) worden bijna uitsluitend de dominant en enkele hogere tonen gebruikt om dat vreugde gevoel niet alleen te symboliseren maar het ook mogelijk te maken daar emotioneel uiting aan te geven. Daarom is het hebben en lezen van een Nederlandse vertaling van de Latijnse tekst een noodzakelijke voorwaarde voor het goed uitvoeren van het Gregoriaans. Zelfs bij het zingen van de vaste gezangen, die over het geheel genomen een zeer bescheiden muzikale kwaliteit bezitten, is het kennen van de Nederlandse tekst nodig. Weten wat je zingt voorkomt het zingen op de "automatische piloot" en zal de twee eenheid muziek zonder magie en gebed zonder passie het Gregoriaans en de liturgieviering onwaardig, tegengaan.

Gregoriaans is geen muziek **alleen** bedoeld om uiting te geven aan onze gevoelens of om daar andere mensen in te laten delen zoals bijvoorbeeld bij popmuziek. Het leeft ook nog, of beter gezegd, **vooral** nog een gebedselement: een haast bezworen van iets. Ik wil dit duidelijk maken aan de hand van één van de beroemdste Latijnse gebeden die uit de Middeleeuwen zijn overgeleverd. Het vermoedelijk uit de dertiende eeuw stammende rijmgebed Stabat Mater Dolorosa dat in de vijftiende eeuw als sequentia in de misliturgie werd opgenomen en waarvan ik deze vertaling vond in een boek over liederen en gedichten uit het Middeleeuwse Europa.

Stabat Mater Dolorosa

Stabat mater dolorosa
luxta crucem lacrimosa
Dum pendebat filius;

De moeder stond door smart bevangen
en met tranen langs haar wangen
waar haar zoon gekruisigd hing

Cuius animam gementem,
Contristantem et dolentem
Pertransivit gladius.

en het was haar in haar lijden
of een zwaard haar kwam doorsnijden
dat dwars door het hart heen ging.

O quam tristis et afflicta

Hoe verdrietig en verloren

Fuit illa benedicta
Mater unigeniti!

was de toch zo uitverkoren
moeder die hem 't leven gaf.

Quae maerebat et dolebat
Et tremebat, cum videbat
Nati poenas incliti

Ze moest klagen, ze moest rouwen
en ze beefde bij het aanschouwen
van zijn vreselijke straf.

Quis est homo, qui non fleret
Matrem Christi si videret
In tanto supplicio?

Wie voelt er geen tranen komen,
die daarheen wordt meegenomen,
waar hij Christus' moeder vindt?

Quis non posset contristari,
Piam matrem contemplari
Dolentem cum filio?

Wie zou tranen binnenhouden
als hij dat verdriet aanschouwde
van de moeder bij haar kind?

Pro peccatis suae gentis
Iesum vidit in tormentis
Et flagellis subditurn,

Zij zag wat hij heeft geleden
voor het kwaad dat mensen deden
zag de zweepen, zag het slaan,

Vidit suum dulcem natum
Morientem, desolatum,
Cum emisit spiritum.

horde 't kind, door haar gedragen,
stervende om bijstand vragen,
Zag hoe hij is doodgegaan.

Eia, mater, fons amoris,
Me sentire vim doloris
Fac, ut tecum lugeam.

Vrouw van liefde en genade
wil toch op mijn schouders laden
Alles wat u lijden doet

Fac, ut ardeat cor meum
In amando Christum Deum,
Ut sibi complaceam.

'k Wil mijn hart aan hem verpanden,
laat mij dan van liefde branden
Opdat ik hem zo ontmoet.

Sancta mater , illud agas,
Crucifixi fige plagas,
Cordi meo valide,

Moeder, wil mijn hart bezeren,
met de wonden die hem deren,
die zo nederig wilde zijn,

Tui nati vulnerati.
Iam dignati pro me pati
Poenas mecum divide.
Fac me vere tecum flere,

Om te lijden voor mijn zonden.
Laat mij lijden aan zijn wonden,
Laat mij delen in de pijn.
Laat mij huilen aan uw zijde,

Crucifixo condolere,
Donec ego vixero.

laat het kruis ook mij doen lijden
Tot ik zelf eens doodgaan moet.

Wordt vervolgd

Antoon Wijnen

Wij gaan trouwen!

*Op vrijdag 2 mei zullen wij elkaar om 10.15 uur
het ja-woord geven in het Kasteel van Helmond*

*Wij nodigen u van harte uit om bij onze
huwelijksmis, om 14.30 uur in de St. Jozefkerk,
Tolpost 1 te Helmond, aanwezig te zijn.
Aansluitend is er van 16.00 tot 17.30 uur
gelegenheid voor felicitaties in restaurant
'De Zwaan', Herendijk 14 te Beek en Donk*

*Albrecht Vlemmings & Caroline van Lieshout
Bakelsedijk 126, 5703 JD Helmond*